

Propempticon inaugurale de vapore carbonum fossilium innoxio / [Friedrich Hoffmann].

Contributors

Hoffmann, Friedrich, 1660-1742.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Christiani Henckelii, [1695]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/yv5ygchs>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

11

FRIDERICI HOFFMANNI, D.
MEDICI ET PROFESSORIS REGII
IN ACADEMIA FRIDERICIANA
h. t. DECANI,
PROPEMPTICON INAUGURALE
DE
VAPORE CARBONUM
FOSSILIUM INNOXIO.

F. F!

Tupenda providæ naturæ solertia & vigilantia est in dispensandis bonis suis pro conservanda & custodienda mortalium felicitate. Justissime & ex æquo beneficia sua undiquaque distribuit, adeo ut, quod uni regioni vel terræ

negatum, illud alia benignitate passim compensetur. Sæpius externo terræ cortice & ambitu, quod non continetur ex interiori ejus sinu, abundantissimè peti & depromi potest. Sic in frigidioribus & montanis locis soli sterilitas divite metallorum vena pensatur, & ubi sterilitas soli visitur, ibi parcius metalli est proventus. Hoc quoque in cæteris obtinet. Lignis ad varias necessitates vitæ eget homo, quæ tamen ubi non exterior terra suggerit, interior combustibilem materiam loco horum largissimè concedit: fosfiles intelligo carbones, qui non tantum in Anglia & Scotia, ubi raræ sylvæ & parciora ligna, proveniunt, verum etiam nostro in destrectu, ubi lignorum penuria, reconditi sunt. Namque notissimum est, quanta in copia quanta bonitate & præstantia ex agris Wettinensibus jam effodiantur, ut palmam dubiam cæteris omnibus jamdum notis, facere queant. Nolo hoc loco ulterius in illorum generationem, varietatem & utilitatem, quam præstant maximam, inquirere; utpote, quod ad aliud tempus tra-

tractandū rejicimus, sed impræsentiarum attigisse saltem
suffecerit, an illorum vapor humanæ naturæ infensus &
perniciālis esse queat? Constat, quid vulgus physicorum
sentiāt de illis; hi in carbonibus nostris vaporem damna-
tum & arsenicalem, deleterium in culpam trahunt. Me-
retur hæc res exactiori rationis & experientiæ, quæ præ-
cipua veritatum physicarum clavis est, lance æstimari, sic
de facili patebit, injuriam hanc esse naturæ & ejus benignis-
simo Authori illatam. Primum autem ad oculum illo-
rum elementa chymico igne reclusa demonstrare placet.
Nimirum igni commissi fundunt phlegma, postea spiri-
tum sulphureum paululum acrem, succedit oleum subti-
le, postea crassius fundum petens, denique vehementio-
ri ignis tortura exprimitur acidulum quoddam sal instar
salis succini: Relinquitur nigra terra levis, quæ ignita non
amplius inflammatur nec ullam emittit flammam aut
fumum. Horum indolem explorandi causā quæ institue-
rim experimenta breviter strictimque proponam. Spiri-
tus qui destillatur prodit albus, temporis successu rubi-
cundo bruno colore tinctus apparet, quod phænomenon
in spiritibus lignorum, tartari, myrrhæ & quæ sunt gene-
ris alia, etiam observare licet. Affuso spiritu acido salis,
bullulæ statim plurimæ fundo vitri adhærebant, quæ de-
inde velut scaturientes sensim ac successive ad superfi-
ciem liquoris ascendebant sine notabili tamen mixturæ
perturbatione: Instillato spiritu nitri, major conflictus
majorque apparuit liquoris turbatio. A calce viva spiritui
huic sufficienter injectâ, protinus spiritus volatilis nares
forti odore compungebat. Post admotum mixturæ huic
spiritum nitri, statim densus albus fumus prodibat, quod
jucundo spectaculo semper observavimus, quando spiri-
tum nitri applicamus salibus vel spiritibus volatilibus. O-
leum

leum foetidum mixtura & impaffione intimiori cum fale tartari, identidem odorem falis volatilis exspirabat: de-
stillatione mixtura hæc largiebatur spiritum alcalinum
volatilem oleofum, qui fyrupo violarum viridiffimum
ftatim induebat colorem more omnium alcalinorum;
Cum acido commixtus hic spiritus, promptius effervesce-
bat, & ftatim tinge batur colore exactè rubicundo. Oleum
craffum carbonum empyrevmaticum, quod prima de-
stillatione obtinebatur, fulphureum odorem exspirabat.
Argenteo cochleari injectum, mox leni accedente calore,
illud obscuro nigricante colore obducebat, luculento in-
dicio, sulphur verum minerale in illo folutum latere;
namque sulphur vulgare in terebinthinæ oleo refolutum
eodem colore imbuere folet vafa argentea. Sal illud aci-
dulum illi, quod ex succino de stillatur, valde affine ad
mixturam olei tartari per deliquium fit: spiritus falis am-
moniaci bullulas excitabat perlatas copiofiffimas in fun-
do vitri fefe colligentes: Mox autem mixtura antea limpi-
da rubineum colorem induebat, superfuso acido recipi-
ebat fuum priffinum limpidum nitorem. Rarum vifu
hoc phænomenon eft acidum ab alcali fic tingi. Causam
hujus phænomeni ulterius explorandi ergo fal succini fic
dictum volatile, quod homogenum nōftro fali cenfebam,
folutum mifcebam eodem modo cum fpiritu falis ammo-
niaci vinofo, fic prævio conflictu mixtura pauco elapfo
tempore elegantiffimum ex bruno rubicundum colo-
rem capiebat exfurgente medicamento laudatiffimarum
virium certantium cum ipfo fpiritu cornu cervi fuccina-
to. Hæc funt præcipua quæ ad evolvendam naturam li-
thantracum inftituebam experimenta; ex quibus liqui-
do conftare arbitror, nullum hic reperiri deleterium
principium, nullum infenfum mixturæ fanguinis vel
par-

partibus tenuissimis corporis nostri, nihil arsenici vel mineralis noxii hîc subesse. Sulphur minerale quod concernit, non tam nócivum est ut vulgo creditur, testantur id illi homines, qui præparationi fusioni & coctioni sulphuris Goslariensis inserviunt, qui satis vegeti respectu aliorum metallicorum degunt: nec etiam tanta in copia in nostris carbonibus sulphur hoc latitat, alioquin facile sicco modo in forma florum per sublimationem prodiret. Sunt nimirum carbones hi minerales terra rara & spongiosa succo bituminoso subterraneo copiosissime & intime imprægnata. Bitumen anima illorum est, sine quo nec flammam nec fumum concipiunt. Bitumen autem more aliorum non secus ac omnes bituminis species, ad quas succinum spectat, ex partibus oleosis sulphureis acidulis nec non alcalicis tenuibus constat; uti chymica resolutio succini, bituminis Judaici, naphthæ, petrolei & omnium resinorum corporum, id luculenter testatur. Cernimus hæc principia nullo modo succis nostris vitalibus infesta, sed quæ nimias humiditates exsiccando defendere sanguinem & corpus possunt à corruptela & putredine. Virtus quippe balsamica teste Galeno propria est omni bitumini. Insuper bituminosa omnia accensa, aeris vitia emendare & humiditates nimias dissipare ab omnibus ferme medicis creditum hætenus est. In ipsa peste morbisque contagiosis ad depurandum aerem, pice, sulphure, asphalto veteres usi fuerunt. Jam dijudicandum relinquo omni prudenti & cordato medico, an tales vapores bituminosi, sulphurei particulis volatilibus alcalinis stipati, quales exhalant accensi lithantraces, atmosphæram nostram Hallensem (quæ manifesta falsugine, genuino scorbuti elemento nec non affluente humido ex Salæ fluvio in ingentes rivos diffuso surgente tincta ac imbuta est,)

est,) inficere & corrumpere queant? Ab accensis succini fumis, aerem vappidum stagnantem depurari, ventilari & præcipitatis impuritatibus ad respirationem aptiorem reddi, vulgo notum est. Instantiam equidem audio, bitumen nostrum fœdū quid obolere, quo natura & spiritus abhorrent. Enimverò fœtida licet delicatioribus naribus non semper sint accepta, naturæ tamē non statim sunt adversa. Spiritus fuliginis, lumbricorum, cornu cervi fœtidissimi quantum præstent in erigendis viribus, corporis nostri spiritibus inq; sanguinis humorumq; mixtura conservanda, & vulgus medicorum satis novit. Nec vapor ille tam gravis ac molestus est, si rarus divisus ab aere interludente diffunditur. Uti autem a nimia halitus etiam salubris copia aut densitate: sic quoque à vapore illo densato & copioso incommoda proficisci posse mihi quidem persuadeo, quod tamen non adscribendum est noxæ vaporis, sed potius copię, & hic satis est causæ quare in Anglia (ubi præter aeris crassi falsi usuram ciborum & potus spirituosi ingluvies est) atmosphæra vaporibus carbonum fossilium refertissima nocere & ariduram pulmonum & corporis inducere queat, quod neutiquam carbonibus sed vaporum densitati adscribendum & id faceret aer effluviis saluberrimis confertus. Nec majoris momenti illorum instantia est, qui vaporem hunc minus convenire illis iudicant, qui nervorum & capitis debilitate laborant. Notum namque est illos nec suaveolentia impune ferre posse, sed mirum ab illis lædi, Consuetudine tamen longiori ipsos nervos firmari talismodi vaporibus posse, quo minus ulterius lædantur, Praxis medica docet. Hæc sunt quæ de vapore carbonum fossilium, mea sententia innoxio præfari volui occasione Disputationis Inauguralis De MORBIS METALLICIS quam

Clarissimus & Experientissimus DN. HENNINGUS
JOH. SIEMENS habebit, de cujus honestis natalibus,
moribus inculpatis naturæ bonitate & studiis laudatis-
simis, pro more recepto quædam commemoranda sunt.
Natus hic est Goslariæ in urbe imperiali fatis celebri minera-
lium varia copia commendatissima ante quinque & viginti an-
nos. Patrem habet optimum & integrum Virum qui apud
omnes bonos bene audit STEPHANUM SIEMENS,
SERENISSIMI ELECTORIS ET DUCUM BRUNSUI-
CENSIIUM *Monetarium* fidelissimum; Matrem vero MARI-
AM ex honesta WOLTERORUM familia oriundam.
Horum parentum cura & indefesso labore honestè & liberè e-
ducatus est & præcipuis doctrinæ Christianæ fundamentis ja-
ctis, informatione præceptorum scholæ Goslariensis fideli
præcepta elegantiorum morum & primæ literaturæ animo
combibit necessaria. Ætate cum accreverit, missus Halbersta-
dium est, ubi in schola Martiniana fatis celebri in literis felici-
ter profecit. Profectus deinde Berolinum Gymnasium undi-
quaque celebratissimum ibi frequentavit ubi ductu *Præclarissimi*
& *Celeberrimi Philologi* DN. JOHANN. BODIKERI, nec
non Viri laudatissimi, M. JOHANNIS PAMBI, *tunc*
temporis Conrectoris jam Inspectoris Ecclesiarum Furstenwaldensium,
hujusq; *Dignissimi successoris* DN. ROTARIDI *Ungari* tri-
ennium arrectis auribus, hiantequæ ore humaniora studia &
quicquid est elegantioris literaturæ doctrinæque hausit, nec
non Philosophiæ solidioris fundamenta imbibit, ingenio ad di-
sciplinas has aptissimo, hujus tanto majores progressus fuere,
quanto doctiores studiorum suorum ductores habuit. Instructus
sic necessariæ eruditionis thesauro adiit Lipsiensem celeberrimam
Academiam & incensus amore studii medici ad quod à
primis ferme annis ferebatur, concedidit primum sese fidelis-
simæ curæ & manuuctioni *Excellentissimi* DN. AUGUSTI
QVIRINI RIVINI *Physiologiae & Botanices Professoris famige-*
ratissimi, Fautoris & Amici nostri honoratissimi cujus informatio-
nem in Phycis Botanicis Anatomicis & praxi singularem lau-
dibus & encomiis veneratur mirificis. Præter hunc audivit
quo-

quoq; solerti animo *Consummatissimū Lipsiensium Anatomicum, Excellentissimum* BOHNIUM de febribus & morbis ventriculi solidè & copiosè commentantem. Ejus quoque sectionibus cadaverum accuratissimis privatissimè interfuit. Nec reticere potest *Experientissimi* D. PETERMANNI manuductionem, qui ipsum adjuvit sectionibus publicis. Præterea collegium Anatomicum dirigente *Clarissimo & Excell.* DN. PAULI *Anatomico accuratissimo* Amico nostro suavissimo frequentavit sedulo. *Clarissimo* D. ORTLOBIO publice cadaver humanum secanti adstitit quoque sedulus. In Metallicis & Chymicis informatorem nactus est *Nobilissimum & Curiosissimum Virum* D. SCHAMBERGIUM. Tandem ad nostram inclytam Fridericianam Academiam accessit sub initium hujus anni ubi indefesso studio & ardore invigilavit arti nostræ salutari. Non solum enim Chymixæ experimentalis curiosæ à me tractatæ manus attulit, verum etiam in collegiis practicis & Physicis frequentissimus fuit auditor, opponendo publicè se diligenter exercuit & omne egit ac præstitit quod sedulum gratum & candidum auditorem decet. Exantlatis sic felicissimè laboribus & studiis modestè ab Ordine nostro petiit ut insignia honores Privilegia, quibus egregia nostræ professionis ingenia ornari solent, ipsi conferantur. Primum itaque ad consueta examina omnibus solidam suam eruditionem & peritiam in arte nostra non vulgarem pulehre probavit, ut unanimi decreto dignus hisce honoribus judicatus fuerit. Nihil jam reliquum est quam ut coram tota Academia se sistat & virium suarum documentum publicè edat quod proximo die XI. hujus mensis fiet, dum me dirigente disputationem Inauguralem solide elaboratam de MORBIS METALLURGICIS philiatorum omniumque examini submittet. Ad quem actum MAGNIFICUM UNIVERSITATIS PRO-RECTOREM, ILLUSTRISSIMOS MOECENATES ET CIVES, ACADEMIÆ PROCERES EXCELLÉNTISSIMOS, MAGISTRATUM hujus Civitatis gravissimum Generosos & florentissimos Cives nostros omnesque, qui studiis nostris favent, quâ convenit veneratione, reverentia, officioq; invito atq; exoro. PP. Halæ Magd. die XIV. Sept. An. MDCXC V.